

ПРОЈЕКТНИ ПЛАН 2027. „ЧИТАЛИЋИ 2027. – ТАЈНЕ”

*Програм развијања и неговања вештина
Читање и разумевање прочитаног и Писмено изражавање*

Ауторски тим УГ „Читалићи” Алексинац
Школа домаћин: ОШ „Вожд Карађорђе” Алексинац
Под покровитељством Општине Алексинац и Министарства просвете РС уз подршку писаца,
издавача и добротвора - сарадника Ауторског тима

1. Увод и организациони оквир

Пројекат „Читалићи” представља образовно-васпитну иницијативу која од 2012. године континуирано утиче на развој читалачке писмености, креативности и критичког размишљања код деце у Србији и дијаспори. Просветни радници ентузијастички — професори српског језика, учитељи и школски библиотекарски — окупили су се око идеје да кроз савремене приступе врате децу књизи и читању.

Тема образовно-васпитног пројекта за школску 2026/2027. годину гласи „ТАЈНЕ”.

Организатори Програма:

- УГ „Читалићи” Алексинац – Ауторски тим (главни партнер и носилац ауторских права);
- ОШ „Вожд Карађорђе” Алексинац (школа домаћин и Чувар читалачког ранца);
- Министарство просвете Републике Србије (суорганизација кроз Календар такмичења и смотри);
- Министарство културе Републике Србије (подршка путем суфинансирања програма);
- Општина Алексинац (главни покровитељ завршне Смотре).

Партнери и сарадници:

Библиотека „Вук Караџић” Алексинац, Друштво школских библиотекара Србије, Портал „Словце” (координатор за дијаспору), матичне народне и школске библиотеке, издавачке куће, писци, локалне самоуправе, медији.

2. Опште активности и учесници пројекта

Пројекат се реализује кроз неколико комплементарних целина током читаве школске године:

- **Међушколски образовно-васпитни пројекат:** Тематски програм који се реализује у школама током школске године на основу јединственог Пројектног плана.
- **Смотра читалаштва:** Годишње такмичење и ревијално представљање дечјих постигнућа на школском, општинском, окружном, републичком и међународном нивоу.
- **Читалићи путују:** Гостовања писаца и ауторског тима у школама, промоција читалачке писмености, трибине за родитеље и наставнике о контролисаној употреби дигиталних технологија.
- **Камп Читалића:** Летњи камп за 55 најуспешнијих учесника (25 ученика, 25 ментора и 5 писаца) са радионицама, дебатама и изазовима попут „Књиге у 5 минута”.
- **Словца на вези (Читалићи за дијаспору):** Повезивање деце из српске дијаспоре са матицом путем онлајн читаоница, вебинара и програма „Писац у свакој школској сцени” ради очувања српског језика и ћирилице.
- **Конференција / Симпозијум/ Трибина:** Акредитовани и неакредитовани програми стручног усавршавања за наставнике, васпитаче и библиотекарске; трибине за родитеље.

Учесници пројекта: Деца предшколског узраста, ученици основних и средњих школа у Србији и дијаспори, васпитачи, учитељи, наставници српског и страних језика, предметни наставници, школски и народни библиотекарски, стручни сарадници и родитељи.

3. Анализа стања и теоријско-педагошка основа

„Књига коју смо прочитали, а из ње нисмо ништа забележили, непрочитана је књига.” — А. Албалат

3.1. Резултати међународних и националних истраживања

- **PISA 2022:** Просечно постигнуће ученика из Србије из читалачке писмености износи 440 бодова (испод ОЕЦД просека од 476). Чак 23% ученика не достиже основни ниво 2 овладаности читањем, што значи да су функционално неписмени.
- **PIRLS 2021:** Ученици 4. разреда су остварили 514 бодова, али само 5% ученика достиже напредне компетенције (међународни просек је 7%). Анализе показују нагли пад читалачких компетенција при преласку у други циклус основног образовања.
- **Прекомерна употреба дигиталних технологија:** Деца у Србији проводе у просеку од 3 до 4,5 сати дневно уз екране (викендом од 4 до 7 сати). Смањена физичка активност и инертност у раном развоју директно утичу на ослабљену концентрацију и фонд речи.

3.2. Вештачка интелигенција (ВИ) и значај писања руком

Вештачка интелигенција нуди готова решења, али када деца користе готова решења без личног напора, изостаје мишљење — грађење речника, логичко закључивање и критички однос према тексту. „Читалићи” постављају ВИ у улогу помоћника, док бележење личног утиска, емоције и размишљања мора остати аутентичан дечји чин.

Читање штампаног текста и писање сопственом руком ангажује сложене мождане процесе, развија фину моторику, просторну оријентацију и памћење. Када дете својом руком запише утиске у дневник, оно гради лични однос према делу који добија и емоционалну димензију.

4. Мисија, визија, циљеви и исходи

Мисија: Научити децу како да уче (функционално знање), издвоје битно у обиљу информација, развију критичко мишљење, обнове фондове школских библиотека и неговају језичку културу, краснорис и ћирилицу.

Визија: Формирање самосталних, одговорних и креативних личности које поседују развијен лични и национални идентитет, поштују културну баштину и овладаle су вештинама целоживотног учења.

Циљеви пројекта:

1. Развијање љубави према књизи и неговање предчитачких и читалачких навика од најранијег узраста;
2. Стицање, развијање и неговање вештина Читање и разумевање прочитаног и Писмено изражавање;

3. Оспособљавање ученика да користе информације у свим облицима и на свим медијима у циљу неговања критичког мишљења;
4. Развијање личног и националног идентитета, неговање српског језика, ћириличног писма, традиције и матерњег језика националних мањина;
5. Јачање улоге школске и народне библиотеке као информационих центара заједнице;
6. Подстицање тимског рада, пројектне и међупредметне наставе и сарадње свих актера локалне заједнице.

5. Организациони оквир, актери и вредновање сати

Пројекат се реализује у складу са Правилником Читалића. Носиоци активности у школи остварују бодове за интерно стручно усавршавање у установи према предлогу вредновања у табели испод:

Активност	Број сати	Опис активности
Координатор Ауторског тима	80	Планира, координира, сарађује са свим релевантим актерима на реализацији Пројекта
Сарадник координатора АТ	60	Помаже координатору АТ
Члан Ауторског тима	30	Учествује у изради Пројектног плана, организацији реп. такмичења и реп. смотре, има посебно задужење у оквиру АТ
Координатор окружног нивоа	40	Координира и организује окружни ниво тестирања, извештава
Координатор општинског нивоа	30	Координира и организује општински ниво тестирања, извештава
Координатор школског тима	20	Координира радом школског тима, сарађује са Ауторским тимом и сарадницима у локалној средини
Сарадник координатора школ. тима и члан тима-техничка подршка	15	Помаже координатору у активностима унутар школе
Члан школског тима	10	Учествује у прилагођавању и изради Пројектног плана (на основу предложеног пројекта Ауторског тима), активно учествује у организацији и реализацији свих прој. активности
Сарадник школског тима	5	Омогућава реализацију Пројекта
Пројектна активност (угледне активности, радионице, представе, презентације и сл)	8/4/2	Организатор-реализатор/сарадник/ присуствовање, дискусија, анализа

Преглед такмичарских категорија Смотре Читалића

Смотра читалаштва обухвата такмичарске и ревијалне категорије у више нивоа и узрасних група:

Категорија	Облик / Врста	Нивои такмичења	Циљна група	Опис и продукти
Кликераши	Тестирање под шифром	Школски, општински, окружни, републички (за 1-2. р. завршни је општински)	Ученици основних школа (1–8. разред)	Тестирање вештина <i>Читање и разумевање прочитаног</i> на непознатим одломцима ван лектире.
Креативци / Читалићи+	Читалачки дневник	Школски, општински, републички, међународни	Предшколци, основци, средњошколци	Израда читалачког дневника/приказа са Изборним делом и Обавезним задатком.
Словца	Прилагођени дневник	Међународни ниво	Дијаспора / допунске школе српског језика	Прилагођени читалачки дневник за полазнике допунских школа у дијаспори.
Дигитални Читалићи	Дигитални материјали	Републички са међународним учешћем	Појединци и тимови (10–20 година)	Израда сајтова, блогова, дигиталних часописа, видео-рецензија, подкаста или игрица.
Весници	Радионица / Тест	Републички са међународним учешћем	Васпитачи, наставници, студенти	Ауторска читалачка радионица, Escape Room или ауторски тест за Кликераше.
Гласници	Тематски штанд	Општински (ревијални), републички (такмичарски)	Тимови установа (ментори и ученици)	Уређење интерактивног штанду са најбољим пројектним резултатима установе.

6. Активности у школи – Модели рада и простори

У пројектној години „Читалићи 2027. – ТАЈНЕ”, активност у школи обухвата посебне просторе и интерактивне моделе рада који подстичу ученике да постану књижевни детективи.

ЗИД ТАЈНИ – Место где се тајна открива

Свако одељење, разред или школа бира тајне које су ученици открили читајући књиге и представља их на заједничком „Зиду тајни”.

Уз откривену тајну наводи се и назив књиге која је читаоца до ње довела. Тако „Зид тајни” истовремено постаје и читалачка препорука – позив другом читаоцу да потражи траг и сам открије тајну.

Посебан део зида чине *Нерешене тајне* – питања која су књиге отвориле, а на која читалац није пронашао коначан одговор.

МУЗЕЈ ТАЈНИ – Место где тајна добија предмет, слику и причу

Музеј тајни настаје као изложба у учионици, библиотеци или школском простору.

Свако одељење или група ученика бира једну књигу и представља њену тајну кроз предмет, слику, симбол или други изложбени експонат.

Уз сваки експонат стоји:

- Назив књиге
- Шта представља
- Коју тајну скрива
- Који траг води до ње

Музеј не треба да открије све одмах. Посетилац најпре добија три трага, покушава да открије о којој је књизи и тајни реч, а затим проверава решење.

Тако Музеј тајни постаје интерактивна изложба књига, а не само изложба ученичких радова.

АРХИВА ТАЈНИ – Место где откривене тајне остају сачуване

Оно што ученици открију на „Зиду тајни” и представе у „Музеју тајни” чува се у Архиви тајни.

Архива може бити дигитална и садржати:

- ученичке записе;
- фотографије зида и музеја;
- цртеже и илустрације;
- аудио и видео записе;
- читалачке препоруке;
- занимљиве трагове из књига;
- нерешене тајне и питања;
- тајне завичаја.

Умрежавање школа и сарадња

- **Школски детективски клуб** (Лупа читаоца): После читања издвајају „Траг који је свима промакао” (реченица, предмет, лик, догађај) и постављају га као загонетку.
- **Ланац трагова**: Свака школа поставља један траг и упућује изазов другој школи да открије књигу и постави нови траг, градећи национални „ланац тајни”.
- **Карта тајни**: На карти Србије или света означавају се места радње, тајанствени предели, историјски локалитети и завичајне тајне.

7. Задаци по узрастним категоријама

У наставку су детаљно приказани менторски и ученички задаци за тему „ТАЈНЕ” по свим узрастним категоријама, у облику и садржини директно преузетим из документа „ЧИТАЛИЋИ ТАЈНЕ.docx”.

Задаци за Предшколце

Назив задатка	Задатак за дете	Објашњење и циљ активности
Кутија тајни / Тајни предмет Моја тајна из књиге	Нацртај нешто што је у причи било тајанствено.	После читања бајке или приче деца у кутију стављају предмете који представљају „тајну” приче (Ко је помогао јунаку? Шта је било сакривено? Која је порука приче?). Дете препознаје да у причи постоји нешто непознато, сакривено или занимљиво. Пано: Цртеж тајне.
 Ко је сакрио тајну?	Ко у причи нешто зна, а други не знају?	Дете почиње да уочава узрочно-последичне везе и „трагове” у причи.

Задаци за 1. и 2. разред: „Тајна једног предмета”

Пано: Тајни цртеж / Писмо лику и тајни предмет

Назив задатка	Задатак за дете	Објашњење и циљ активности
 1. Која је тајна?	Напиши једном реченицом шта је најтајанственије у прочитаној књизи.	Ученик издваја главни мотив или проблем који доживљава као тајну.
 2. Три трага	Запиши или нацртај три трага који помажу главном лику да открије тајну.	Ученик учи да разликује важне детаље од мање важних.
 3. Ко зна тајну?	Ко зна тајну? Ко је не зна? Ко жели да је открије?	Ученик прати информације које ликови поседују и уочава њихове односе.
4. Тајни цртеж	Нацртај сцену из књиге коју би желео/желела да други читаоци открију.	Из књиге бирају предмет који има посебну улогу. Ученик издваја важан тренутак и претвара га у визуелни траг.
 5. Писмо лику	Напиши кратко писмо једном лику, који крије тајну. Постави му једно питање о његовој тајни.	Подстиче се разговор са књижевним ликом и разумевање његових поступака.

НОВИНА у 2026/2027. за КРЕАТИВЦЕ – ментор потписује свако представљено дело и тиме потврђује ауторство и незлоупотребу ВИ у анализи дела.

Задаци за 3. и 4. разред: „Књижевни детективи”

Пано: Тајни цртеж / Другачији крај и мапа трагова

Назив задатка	Задатак за дете	Објашњење и циљ активности
 1. Главна тајна дела	Која је главна тајна или загонетка у делу? Објасни је у неколико реченица.	Ученик издваја централни проблем дела и разликује га од споредних догађаја.
 2. Мапа трагова	Наведи најмање три трага из текста који воде ка решењу тајне.	Развија се читање са разумевањем и способност повезивања детаља.
 3. Лупа читаоца	Пронађи један детаљ који би читалац могао да превиди, а који је важан за разумевање приче.	Ученици се подстичу да пажљиво читају и откривају скривене функције детаља.
 4. Тајни цртеж	Нацртај детаљ који би читалац могао да превиди, а који је важан за разумевање приче.	Ученик издваја важан тренутак и претвара га у визуелни траг.
 5. Другачији крај	Напиши како би се прича завршила да главни лик није открио тајну.	Развија се креативно и узрочно-последично мишљење.

НОВИНА у 2026/2027. за КРЕАТИВЦЕ – ментор потписује свако представљено дело и тиме потврђује ауторство и незлоупотребу ВИ у анализи дела.

Задаци за 5. и 6. разред: „Тајни дневник јунака”

Задатак: Напиши дневник из перспективе лика који нешто скрива. (На пано постављају једну страницу Тајног дневника која најбоље представља целину.)

Назив задатка	Задатак за дете	Објашњење и циљ активности
 1. Шта је права тајна дела?	Одреди шта је, по твом мишљењу, права тајна дела. Да ли је то нешто што треба открити или нешто што треба разумети?	Ученици се уводе у дубље тумачење књижевног текста.
 2. Трагови и докази	Наведи најмање пет трагова из текста који подржавају твоје тумачење.	Ученици морају да заснују свој став на тексту, а не само на личном утиску.
 3. Тајна књижевног лика	Одговори: Шта лик показује другима? Шта заправо осећа? Шта покушава да сакрије? Како то сазнајемо?	Повезују се поступци, говор, осећања и мотивација лика.
 4. Да сам детектив...	Замисли да треба да убедиш друге читаоце у своје тумачење. Напиши три доказа из текста.	Развија се аргументовање.
 5. Тајна наслова	Зашто је дело добило такав наслов? Смисли други наслов који би такође одговарао делу и образложи избор.	Ученик повезује наслов са темом, мотивима и поруком.
 6. Моја читалачка тајна	Шта си ти као читалац открио/открила о делу, а мислиш да други читалац можда неће одмах приметити?	Развија се лична интерпретација и свест о сопственом читању.

НОВИНА у 2026/2027. за КРЕАТИВЦЕ – ментор потписује свако представљено дело и тиме потврђује ауторство и не злоупотребу ВИ у анализи дела.

Задаци за 7. и 8. разред: „Тајни досије једне књиге / Досије тајне”

Задатак: Направи „досије” прочитаног дела (главна тајна, главни траг, најважнији лик, скривено значење, кључна реч, симбол, порука, моје тумачење, питање на које немам одговор). Ово је завршни, интегративни задатак који обједињује различите нивое читања.

Назив задатка	Задатак за дете	Објашњење и циљ активности
 1. Детективски доказни материјал	Издвој три до пет места из текста која доказују твоје тумачење главне тајне дела.	Ученик мора да аргументује став текстом.
 2. Тајна књижевног лика	Коју истину о себи лик не жели или не уме да призна? Како писац читаоцу открива ту истину?	Повезују се карактеризација, поступци, говор, унутрашњи свет и приповедач.
 3. Непоуздани трагови	Пронађи део текста који може читаоца да наведе на погрешан закључак. Зашто је писац то урадио?	Ученик анализира ауторске поступке и начин грађења напетости.
 4. Тајна мог читања	Шта си о себи, људима или свету разумео/разумела читајући ово дело?	Повезује се књижевни текст са личним искуством, али се од ученика тражи да образложи везу.
 5. Писац као мајстор тајне	Који поступак писца ти је био најзанимљивији у стварању тајне, напетости или неизвесности? Објасни и поткрепи примером из дела.	Ученик анализира не само шта дело говори већ и како је написано.
 6. Тајна у два дела	Упореди два прочитана дела у којима постоји тајна. Шта им је заједничко, а у чему се тајна разликује?	Развија се компаративно читање.

НОВИНА у 2026/2027. за КРЕАТИВЦЕ – ментор потписује свако представљено дело и тиме потврђује ауторство и незлоупотребу ВИ у анализи дела.

Задаци за Средњошколце: „КЊИЖЕВНИ ИНФЛУЕНСЕРИ“

ЦИЉ АКТИВНОСТИ: *Пре него што почнеш да пишеш класичан есеј или писмени састав, твој задатак је да уђеш у главу изабраног књижевног лика кроз призму друштвених мрежа. Схватићеш да су њихови поступци, одлуке и емоције веома слични ономе што данас виђамо на интернету!*

- **Задатак 1 (Избор мреже):** X (Твитер): За циничне, оштре, политички ангажоване ликове или оне који воде дубоке унутрашње борбе (нпр. Хамлет, Карађоз из Проклете авлије, Раскољников).
- Instagram / Threads: За ликове којима је важна естетика, јавна слика о себи, романтичне душе или оне који жуде за другачијим животом (нпр. Ема Бовари, Софка из Нечисте крви).
- TikTok (Сценарио): За бунтовне, динамичне, несхваћене ликове или оне који праве драму (нпр. Холден Колфилд из Ловца у житу).

Задатак 2 (Анализа мотива): Попуњавање 3 питања у свесци: 1. Тренутак објаве (када узима телефон); 2. Циљна група (коме се обраћа); 3. Шта се крије иза екрана (подтекст — шта пише, а шта заправо осећа).

Задатак 3 (Напиши објаву): Написати објаву од 100 до 150 речи уз: аутентичан тон, визуелни опис слике/видео/филтера/музике, локацију (нпр. Петроград, Касеба) и бар три хештега (#ВишиЦиљ, #ПуститеМеДаЖивим).

Примери за инспирацију (Инфлуенсери):

Лик / Мрежа	Профил	Садржај објаве	Хештегови
Родион Раскољников (X / Твитер)	@Rodion_R	„Ако закон важи за обичне људе, да ли то значит да они необични морају да га крше да би покренули свет? Да ли је стопе историје икада опрала обична вода, или увек крв? Питам за пријатеља.”	#Изузеци #ВишиЦиљ #ПетроградНоћу
Ема Бовари (Instagram)	@emma_bovary_official	(Слика: Полуозначена страница париског модног часописа поред прозора кроз који се види сивило Јонвила. Филтер: Носталгија) Опис: „Живот који вреди живети налази се увек негде другом. Тамо где су свила, балови и шапат на месечини. Овде... овде само магла притиска прозоре, а разговори миришу на лекарске рецепте и досаду...”	#ParisianDream #ПуститеМеДаЖивим #GušenjeUDonjojVreoci

Задатак 4 (Мост ка есеју): Претвори објаву у класичан есеј: 1. Сваки хештег претвори у по један пасус есеја; 2. Пронађи бар један цитат из књиге који потврђује тачност тона; 3. Размени објаву са другом и напишите коментаре из позиције другог лика (нпр. Порфирије одговара Раскољникову).

8. Календар активности за школску 2026/2027. годину

Следећа табела приказује временски оквир реализације активности са укљученим Окружним нивоом за Кликераше:

Месец / Период	Главне пројектне активности	Носиоци и сарадници
Септембар 2026.	Планирање, представљање пројекта на НВ/ОВ, пријављивање школа;	Школски тимови, координатори, Ауторски тим
Октобар 2026.	Свечана Почетница пројекта; Тема: Тајне пријатељства, школског живота и одрастања; Свечана подела Пасоша истраживача тајни.	Школски тимови, родитељи, библиотекари
Новембар 2026.	Тема: Тајне науке и језика (Активност „Тајна једне речи”); Обележавање Вукове недеље.	Наставници српског и страних језика, ученици
Децембар 2026. – јануар 2027.	Тема: Породичне тајне; Постављање Зиди и Музеја тајни; Школски ниво тестирања Кликераша (под шифром).	Школске комисије, ученици, ментори
Фебруар 2027.	Тема: Тајне порекла, припадности, повезаности Расписивање званичног Конкурса Смотре Читалића; Општински ниво тестирања Кликераша (среда, 3. фебруар 2027); Дан матерњег језика (21. фебруар).	Општинске комисије, домаћини општина, Ауторски тим
Март 2027.	Тема: Тајанствени свет природе. Окружни ниво тестирања Кликераша - среда, 17. март 2027 (квалификациони ниво за 3–8. разред);	Окружне комисије, домаћини округа, Ауторски тим
Април 2027.	Рок за слање делегираних читалачких дневника (Креативци) и дигиталних радова на Конкурс (почетак априла).	Школски координатори, пошта / мејл
Мај 2027.	Формирање Архиве читалачких тајни; Државна смотра читалаштва са међународним учешћем у Алексинцу (петак, 14. мај / субота, 15. мај 2027).	Ауторски тим, школа и библиотека домаћин
Јун 2027.	Сумирање резултата, извештавање и подношење годишњих извештаја о реализацији пројекта.	Школски координатори, ауторски тим
Јул – август 2027.	Реализација Кампа Читалића за награђене ученике и менторе (уколико се обезбеде средства).	Ауторски тим, писци, ментори

**Да до неба могу стићи,
Знају само Читалићи!** 🔑